

Państwa NATO wobec dostaw broni dla Ukrainy

Justyna Gotkowska, Piotr Szymański, współpraca Piotr Żochowski, Andrzej Wilk

Państwa NATO nie mają wspólnego stanowiska w sprawie dostaw broni dla Ukrainy. W styczniu, pod wpływem rosnącej presji militarnej Rosji, na nieodpłatne przekazanie Kijowowi broni i amunicji zdecydowały się jedynie USA, Wielka Brytania, Litwa, Łotwa, Estonia, Czechy i Polska. Gesty te – poza polityczną demonstracją solidarności – mają na celu pokazanie, że eskalacja działań militarnych przeciw Ukrainie będzie oznaczała wzrost kosztów po stronie rosyjskiej. Dostawy wzmocnią ukraińskie siły lądowe w przypadku rozszerzenia rosyjskich działań w Donbasie, nie odegrają natomiast większej roli w razie pełnoskalowej inwazji czy ataków rakietowych. Wysyłaniu broni sprzeciwiają się Niemcy i kilka innych państw Sojuszu, obawiających się dalszego pogorszenia relacji z Moskwą.

Poza wsparciem amerykańskim większe znaczenie dla wzmocnienia potencjału wojskowego Ukrainy ma komercyjna współpraca zbrojeniowa, którą od kilku lat na szerszą skalę prowadzi z nią kilka państw NATO. Samoograniczenia Zachodu w zakresie wsparcia dla Kijowa dotyczą również sprzedaży uzbrojenia i wynikają z obawy przed dalszym zaostrzeniem napięć na linii Zachód–Rosja. Najistotniejszy wpływ na wzmocnienie ukraińskich wojsk lądowych miały dostawy posowieckiego uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz amunicji z państw wschodniej flanki Sojuszu, w szczególności Polski i Czech. Znaczniejsze zaangażowanie w modernizację ukraińskiej marynarki wojennej wykazują bądź planują głównie Wielka Brytania i Turcja, ale z ograniczonym wpływem na poprawę jej potencjału bojowego.

Wsparcie amerykańskie

Od 2014 r. wojskową pomoc materiałową o największej wartości nominalnej przekazują Ukrainie Stany Zjednoczone. Dostawy są realizowane głównie w ramach porozumień międzyrządowych (FMS), w większości finansowanych z programów Departamentu Stanu (*Foreign Military Financing*) i Departamentu Obrony (*Ukraine Security Assistance Initiative*, zob. Aneks). Według oficjalnych danych Waszyngtonu wartość nieodpłatnego wsparcia szkoleniowego oraz dostaw uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW) przekazanych Ukrainie przez USA po 2014 r. szacuje się na 2,7 mld dolarów¹.

Stany Zjednoczone są jednak ostrożne w kwestii zarówno nieodpłatnych, jak i komercyjnych dostaw UiSW. Wynika to z obaw przed eskalacją konfliktu rosyjsko-ukraińskiego, w tym uzyskania przez

¹ *U.S. Security Cooperation with Ukraine*, U.S. Department of State, 20.01.2022, state.gov.

Rosję pretekstu do rozszerzenia działań wojskowych, a także z konieczności współpracy z Moskwą w innych obszarach. W amerykańskich dyskusjach w pierwszych latach wojny słychać było również głosy przestrzegające przed wysyłaniem na Ukrainę sprzętu, który wymagałby większego zaangażowania szkoleniowego USA, co przekształcałoby konflikt rosyjsko-ukraiński w wojnę zastępczą pomiędzy Rosją i Stanami Zjednoczonymi. Ponadto celem administracji Baracka Obamy było utrzymanie wspólnego stanowiska z sojusznikami europejskimi, głównie Niemcami, przeciwnymi dozbajaniu Kijowa. Postawa Waszyngtonu ewoluowała jednak za prezydentury Donalda Trumpa, kiedy to zaczęto przysyłać Kijowowi w bardzo ograniczonym zakresie również lekką broń i amunicję dla sił lądowych. W obecnej odsłonie kryzysu administracja Joeego Bidena zwiększa te dostawy, choć ogranicza się do broni defensywnej krótkiego zasięgu. Pomogą one ukraińskiej armii w przypadku rosyjskiej ofensywy w Donbasie, ale będą miały ograniczone znaczenie w scenariuszu inwazji na dużą skalę i nie odegrają żadnej roli w obronie przed atakami rakietowymi.

Za czasów Obamy ograniczono międzyrządową bezpłatną pomoc wojskową do wsparcia „nieśmiercionośnego” (*non-lethal*),

USA przekazują Ukrainie największe wojskowe wsparcie materiałowe, ale w kwestiach dostaw broni i amunicji zachowują ostrożność.

choć Ukraina dostawała też pozwolenia na niewielkie zakupy broni na zasadach komercyjnych². Waszyngton rozpoczął dostawy wyposażenia dla żołnierzy, pojazdów (m.in. 230 humvee), urządzeń termowizyjnych, ciężkiego sprzętu inżynieryjnego, sprzętu łączności, łodzi patrolowych, racji żywnościowych, namiotów, radarów rozpoznania artyleryjskiego, mundurów i środków medycznych³. Za szerszym wsparciem dla Ukrainy już w 2014 r. opowiedział się Kongres, przyjmując ustawę, która pozwalała na wysyłanie m.in. broni przeciwpancernej⁴, lecz administracja Obamy nie skorzystała z tej możliwości. Jednocześnie od 2015 r. prowadzi (wraz z Wielką Brytanią, Kanadą, Polską i Litwą) szkolenia ukraińskich sił zbrojnych⁵.

Administracja Trumpa zaczęła ostrożnie zmieniać tę politykę od końca 2017 r. Rozszerzono dostawy „nieśmiercionośnego” wsparcia oraz umożliwiono sprzedaż „śmiercionośnej” (*lethal*) broni, choć w bardzo ograniczonym wymiarze. W grudniu 2017 r. wydano zgodę na największą po 2014 r. sprzedaż broni Ukrainie na zasadach komercyjnych (głównie karabiny wyborowe) – o wartości 41 mln dolarów⁶. W 2018 r. zdecydowano o sprzedaży 210 przeciwpancernych pocisków kierowanych Javelin wraz z 39 wyrzutniami oraz pakietem szkoleniowym (za 47 mln dolarów), a rok później – o wysłaniu kolejnych 150 pocisków z 10 wyrzutniami za 39 mln dolarów⁷. W 2019 r. rozpoczęły się dostawy pięciu kutrów patrolowych klasy Island, wycofywanych ze służby w amerykańskiej Straży Wybrzeża (administracja Bidena przekazała kolejne dwie jednostki). W 2020 r. Waszyngton zgodził się też na dostarczenie Kijowowi łodzi patrolowych Mark VI wraz z uzbrojeniem (karabinami maszynowymi), z których część sfinansowały USA, a resztę – Ukraina⁸.

Administracja Bidena realizuje uzgodnione wcześniej kontrakty. Według Departamentu Obrony w 2021 r. dostarczyła „nieśmiercionośne” wsparcie materiałowe w dwóch transzach – w wysokości 125 i 150 mln dolarów. Dodatkową pomoc o wartości 60 mln dolarów Biden przyznał w sierpniu 2021 r., przed wizytą prezydenta Wołodymyra Zełenskigo w Waszyngtonie. Dostawy – tym razem

² P.J. Marzalik, A. Toler, *Lethal Weapons to Ukraine: A Primer*, Atlantic Council, 26.01.2018, atlanticcouncil.org.

³ *U.S. Assistance to Ukraine*, The White House, 21.11.2014, obamawhitehouse.archives.gov.

⁴ *Ukraine Freedom Support Act of 2014*, 18.12.2014, govinfo.gov.

⁵ *Wielonarodowa Grupa Szkoleniowa na Ukrainie*, Polska Zbrojna, 17.09.2019, polska-zbrojna.pl; *JMTG-U*, U.S. European Command, eucom.mil.

⁶ J. Rogin, *Trump administration approves lethal arms sales to Ukraine*, Washington Post, 20.12.2017, washingtonpost.com.

⁷ *Ukraine – Javelin Missiles and Command Launch Units*, DSCA, 1.03.2018, dsca.mil; *Ukraine – Javelin Missiles and Command Launch Units*, *idem*, 3.10.2019.

⁸ *Ukraine – Mark VI Patrol Boats*, *idem*, 17.06.2020.

broni strzeleckiej i amunicji – miały miejsce w grudniu 2021 r. Zwiększona aktywność wojskowa Rosji wzdłuż granic Ukrainy połączona z wysunięciem przez Kreml żądań dotyczących rewizji bezpieczeństwa europejskiego sprawiły, że USA zdecydowały o wysłaniu na Ukrainę dalszych transportów broni i amunicji (m.in. ok. 300 pocisków Javelin) o wartości 200 mln dolarów, co zrealizowano w styczniu br. Łącznie w 2021 r. amerykańskie dostawy UisW dla Kijowa osiągnęły wartość 650 mln dolarów⁹. Zapowiedziano również dostawę pięciu śmigłowców Mi-17 z zasobów Departamentu Obrony¹⁰.

Europejska pomoc wojskowa

Po 2014 r. nieodpłatne wsparcie materiałowe, głównie „nieśmiercionośne”, przekazywały Ukrainie także kraje europejskie (w tym Polska¹¹). Wysyłania broni i amunicji zwykle nie nagłaśniano. Odmienną taktykę przyjęła Litwa, która szeroko informowała o własnych bezpłatnych dostawach sprzętu, a następnie amunicji i broni dla Kijowa, chcąc w ten sposób zmienić nastawienie zachodnich państw NATO. Litewskie dostawy były jednak niewielkie – ich łączna wartość w latach 2014–2021 wyniosła ok. 6 mln euro¹². Na przełomie 2021 i 2022 r. w obliczu rosnącej rosyjskiej presji wojskowej grupa europejskich członków Sojuszu (Wielka Brytania, Polska, Czechy, Litwa, Estonia i Łotwa) zdecydowała się na wysyłanie na Ukrainę większych nieodpłatnych dostaw broni i amunicji. Swoją gotowość w tym zakresie zadeklarowały też inne kraje NATO, m.in. Dania. Pomoc ta wpisała się jednak zarazem w dotychczasową zachowawczą linię Zachodu i w logikę przedstawionego wyżej amerykańskiego wsparcia¹³ – przekazywane są głównie defensywne systemy przeciwpancerne (Javelin, NLAW) i obrony przeciwlotniczej (Stinger, Grom) krótkiego zasięgu wraz z amunicją.

Najbardziej zdecydowanie na **” Dostawy broni ze strony sojuszników europejskich wpisują się w zachowawczą linię USA.** wzrost rosyjskiej aktywności militarnej zareagował Londyn, który w drugiej połowie stycznia 2022 r. przrzucił na Ukrainę 2 tys. wyrzutni kierowanych pocisków przeciwpancernych krótkiego zasięgu NLAW wraz z amunicją¹⁴. Wielka Brytania stała się wśród dużych europejskich państw członkowskich NATO prekursorem – wciąż ograniczonego – wzmocnienia (dostawy broni lekkiej czy – jak w 2015 r. – kołowych transporterów opancerzonych) armii ukraińskiej. Wpisało się to we współpracę wojskową między oboma krajami, rozwijaną w szczególności po 2018 r.¹⁵ Brytyjczycy angażują się w szkolenia sił zbrojnych Ukrainy i ćwiczenia wojskowe na jej terytorium oraz prowadzą kooperację zbrojeniową z Kijowem (zob. niżej). Londyn postrzega Rosję jako największe zagrożenie dla obszaru euroatlantyckiego, a po wyjściu z UE chce odgrywać rolę czołowego europejskiego członka NATO oraz aktywnego sojusznika USA, wspierającego i uzupełniającego ich działania na arenie międzynarodowej¹⁶.

Kwestię własnych dostaw na Ukrainę mocno nagłośniły państwa bałtyckie, zapowiadając przekazanie jej niewielkiej ilości broni i amunicji, które same otrzymały we wcześniejszych latach od Stanów Zjednoczonych. W przypadku Estonii chodzi o pociski przeciwpancerne do wyrzutni Javelin, a w odniesieniu

⁹ D. Shivaram, *90 tons of U.S. military aid arrives in Ukraine as border tensions with Russia rise*, NPR, 22.01.2022, npr.org.

¹⁰ *U.S. planning to transfer Mi-17 military helicopters to Ukraine*, Ukrinform, 22.01.2022, ukrinform.net.

¹¹ I. Ponomarenko, *More words, but also some action, in Ukraine-Poland defense cooperation*, Kyiv Post, 28.04.2017, kyivpost.com.

¹² Litwa przekazała m.in.: racje żywnościowe i środki medyczne, części zamienne, kamizelki kuloodporne, pasy taktyczne, karabiny maszynowe i automatyczne oraz broń przeciwpancerną z amunicją, a także wycofany z użytkowania samolot L-39ZA Albatros. Zob. *Ukraine's fight is our fight, says Minister A. Anušauskas in Kyiv*, Ministry of National Defence Republic of Lithuania, 8.12.2021, kam.lt.

¹³ S. Cranny-Evans, *What Do UK Weapons Deliveries Add to Ukraine's Armed Forces?*, RUSI, 21.01.2022, rusi.org.

¹⁴ B. Wallace, *Statement by the Defence Secretary in the House of Commons*, 17 January 2022, gov.uk.

¹⁵ W latach 2015–2017 brytyjskie wsparcie materiałowe dla Ukrainy, o wartości 2,2 mln funtów, objęło głównie środki medyczne i ochrony indywidualnej. Ponadto Londyn sprzedał Kijowowi po niskiej cenie m.in. 75 używanych kołowych transporterów opancerzonych Saxon z rezerw British Army.

¹⁶ P. Szymański, *Pobrexitowa strategia „Global Britain” – konsekwencje dla północno-wschodniej flanki NATO*, „Komentarze OSW”, nr 396, 10.06.2021, osw.waw.pl.

do Łotwy i Litwy – o przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe Stinger wraz z pociskami, na co administracja Bidena już wyraziła zgodę. Ponadto Estonia zapowiedziała gotowość do bezpłatnego przekazania Kijowowi dziewięciu wysłużonych (pochodzących z lat sześćdziesiątych XX wieku) haubic holowanych kalibru 122 mm D-30 wraz z amunicją. Oficjalnie Tallinn ubiega się o pozwolenia na ich reeksport zarówno w Finlandii, skąd zostały zakupione w 2009 r., jak i w Niemczech, które sprzedały je Helsinkom z zasobów byłej armii NRD.

Oferty konkretnego wsparcia Ukraina otrzymała również od partnerów z Europy Środkowej. Czeski rząd jeszcze w styczniu zdecydował się nieodpłatnie przekazać jej

» Najistotniejszą rolę we wzmacnianiu zdolności bojowych ukraińskich wojsk lądowych odgrywał zakup broni i amunicji z państw wschodniej flanki NATO.

4 tys. pocisków kalibru 152 mm do haubic samobieźnych¹⁷, zaś Polska na początku lutego zapowiedziała gotowość dostarczenia m.in. kilkudziesięciu tysięcy sztuk pocisków i amunicji artyleryjskiej, zestawów przeciwlotniczych Grom wraz z amunicją, lekkich moździerzy oraz dronów rozpoznawczych¹⁸.

Dostawy komercyjne i współpraca zbrojeniowa

Po 2017 r. komercyjna sprzedaż uzbrojenia i sprzętu wojskowego dla Kijowa zdynamizowała się, co wynikało m.in. ze zmiany nastawienia administracji Trumpa w kwestii dostaw broni na Ukrainę. W niektórych przypadkach szła ona też w parze z szerszą współpracą zbrojeniową. Najistotniejszą rolę we wzmacnianiu zdolności bojowych ukraińskich wojsk lądowych odgrywał realizowany bez większego rozgłosu zakup broni i amunicji z państw wschodniej flanki NATO, głównie Polski i Czech. Kijów nabywał zarówno nowe, jak i posowieckie (z zasobów sił zbrojnych w regionie) UiSW wykorzystywane już wcześniej w armii ukraińskiej, a tym samym wychodzące naprzeciw bieżącym potrzebom. Firmy z Polski dostarczyły mu m.in. systemy amunicji krążącej oraz bezzałogowce rozpoznawcze i obserwacyjne¹⁹, 25 kołowych pojazdów opancerzonych Oncilla 4×4²⁰, 2 armaty okrętowe, 54 transportery opancerzone MT-LB, granatniki i moździerze, pistolety i karabiny oraz amunicję²¹. Wartość polskiego eksportu UiSW na Ukrainę w latach 2014–2020 wyniosła ponad 122 mln euro²². Trafił tam również częściowo zmodernizowany sprzęt konstrukcji sowieckiej. Część dostaw (z zasobów czeskiej armii) realizowano w ramach kooperacji podmiotów z Czech i Polski. Po 2017 r. sprzedały one Ukrainie 46 bojowych wozów piechoty BMP-1²³ i 33 używane haubice samobieźne kalibru 122 mm 2S1 Goździk²⁴. Ponadto czeska firma wysłała tam kolejne 37 BMP-1²⁵ i 16 haubic 2S1 Goździk²⁶, a w 2020 r. podpisała umowę na sprzedaż 26 samobieźnych haubic kalibru 152 mm Dana-M2 wraz z amunicją. Na Ukrainę trafiły również podwozia Tatra Trucks do raketowych systemów przeciwokrętowych Neptun bazowania naziemnego²⁷. Eksport czeskiej broni do tego kraju w latach 2014–2020 miał wartość 48 mln euro²⁸.

¹⁷ Zob. szerzej: K. Dębiec, *Czechy w awangardzie wsparcia dla Ukrainy*, 28.01.2022, osw.waw.pl.

¹⁸ *Zestawy GROM, drony i moździerze. Premier wymienia, co Polska przekaże Ukrainie*, *Dziennik Gazeta Prawna*, 1.02.2022, gospodarka.dziennik.pl.

¹⁹ Sprawozdanie Zarządu o działalności Grupy Kapitałowej WB Electronics S.A. za 2020 rok, 21.05.2021, s. 23, wbgroup.pl.

²⁰ J. Reszczyński, *Oncilla poszła na wojnę*, *Defence 24*, 28.05.2021, defence24.pl.

²¹ Zob. raporty na temat eksportu i importu za 2019 i 2020 r. dostarczane przez Ukrainę do United Nations Register of Conventional Arms, unroca.org.

²² Dane za wydawanymi przez MSZ RP raportami *Eksport uzbrojenia i sprzętu wojskowego z Polski*.

²³ B. Kucharski, *Eks-czeskie BMP-1AK dla Sił Zbrojnych Ukrainy po remoncie*, *ZBiAM*, 27.03.2021, zbiam.pl.

²⁴ J. Sabak, *Czeskie Goździki dotarły na Ukrainę*, *Defence 24*, 23.07.2018, defence24.pl.

²⁵ *Ukraine receives refurbished BMP-1 IFVs from Czech Republic*, *Defense Brief*, 9.04.2020, defbrief.com.

²⁶ A. Pawłowski, *Ukraina ponownie kupiła czeskie Goździki*, 24.09.2019, konflikty.pl.

²⁷ *Czech howitzers and Tatra trucks for Ukraine*, *Czech Defence Journal*, 7.06.2021, czdjournal.com.

²⁸ *Annual report on export control of military material, small arms for civil use, and dual-use goods and technologies in the Czech Republic in 2020*, Ministry of Industry and Trade, mpo.cz.

Także przedsiębiorstwa z Bułgarii i Słowacji sprzedawały Kijowowi broń (m.in. granatniki, karabiny) i amunicję lub pośredniczyły w transakcjach tego typu, jednak skalę tych operacji trudno oszacować.

Od kilku lat współpracę wojskowo-techniczną z Ukrainą zacieśnia inne państwo NATO – Turcja. Wpisuje się to w jej ambicje do

» Wielka Brytania ma szansę stać się głównym partnerem Ukrainy w zakresie odbudowy i modernizacji ukraińskiej marynarki wojennej.

prowadzenia polityki podmiotowej i wielowektorowej, wzmacniania swej obecności w regionie Morza Czarnego, a także w plany modernizacji jej przemysłu zbrojeniowego i armii, wreszcie – poprawiania swojej pozycji w trudnych relacjach z Sojuszem (z akcentem na lojalność i inicjatywę własną w jego ramach) oraz Rosją (Ukraina jako element złożonych relacji opartych na strategicznej rywalizacji i kooperacji)²⁹. W ramach współpracy dwustronnej Ukraina stała się dostawcą silników m.in. dla tureckich bezzałogowców, w zamian otrzymując możliwość nabycia uzbrojonych dronów. W 2019 r. doszło do podpisania umowy na zakup przez Kijów 12 tureckich bezzałogowców Bayraktar TB2 wraz z amunicją (wartość kontraktu – 69 mln dolarów)³⁰. Drony wykorzystano w Donbasie już jesienią ub.r., co wywołało protesty Rosji³¹. W 2020 r. zawarto dalsze porozumienia o współpracy wojskowo-technicznej. Na ich podstawie turecko-ukraińska spółka joint-venture wyprodukuje dla Kijowa kolejne 24–48 bezzałogowców³². W ramach dwustronnego programu powstaną też dwie korwety klasy Ada dla marynarki wojennej Ukrainy (budowę pierwszej z nich rozpoczęto we wrześniu 2021 r.)³³.

Szerszą współpracę zbrojeniową z Kijowem rozwija również Londyn. Jeśli ratyfikowana pod koniec stycznia 2022 r. przez ukraiński parlament umowa dwustronna zostanie zrealizowana³⁴, to Wielka Brytania stanie się głównym partnerem Ukrainy w zakresie odbudowy i modernizacji jej marynarki wojennej. Planowo Kijów ma pozyskać osiem kutrów raketowych, z których sześć zostanie zbudowanych na miejscu, oraz dwa używane niszczyciele min typu Sandown (pierwszy ma się znaleźć na wyposażeniu do końca br.). Na ten cel Ukraina otrzymała dziesięcioletni kredyt w wysokości 1,7 mld funtów gwarantowany przez brytyjską agencję UK Export Finance³⁵. Z brytyjskim wsparciem Ukraina zbuduje też dwie nowe bazy morskie. Program współpracy jest przewidziany jako długofalowy i nie wzmocni szybko jej zdolności wojskowych. Kijów docenia go, choć równocześnie Wielka Brytania nie jest gotowa do sprzedaży Ukrainie uzbrojenia okrętowego, które znacząco wzmocniłoby potencjał bojowy ukraińskiej marynarki wojennej.

Poza wymienionymi państwami NATO, które dostarczają komercyjnie UisW Kijowowi, kilka innych krajów sprzedaje sprzęt ukraińskiemu ministerstwu spraw wewnętrznych. Francja podpisała w 2018 r. umowę na sprzedaż 55 śmigłowców przeznaczonych dla tamtejszej policji, straży granicznej i służb ratunkowych³⁶, a w 2019 r. – na dostawę 20 łodzi patrolowych, z których 5 zostanie zbudowanych na miejscu³⁷. Podobną kooperację z Kijowem chce rozwijać Dania – w grudniu 2021 r. sygnowano memorandum zakładające budowę z udziałem ukraińskich stoczni poszukiwawczo-ratowniczych okrętów dla tamtejszej straży wybrzeża³⁸.

²⁹ A. Stein, *Turkey's Response to the Russia-Ukraine Crisis*, 12.01.2022, fpri.org.

³⁰ Y. Lapaiev, *Ukraine Buys Advanced Turkish Strike Drones*, The Jamestown Foundation, 6.02.2019, jamestown.org.

³¹ *Ukraine uses Turkish drones in Donbass conflict zone, Putin tells Erdogan*, Reuters, 3.12.2021, reuters.com.

³² *Ukraine launches production of Bayraktar drones – Yermak*, Ukrinform, 25.12.2021, ukrinform.net.

³³ B. Ege Bekdil, *Ukrainian official reveals number of Ada-class corvettes on order from Turkey*, Defense News, 28.07.2021, defensenews.com.

³⁴ *Parliament ratified Ukrainian-British agreement on development of Ukrainian Navy capabilities*, 27.01.2022, mil.gov.ua.

³⁵ C. Mills, *Military Assistance to Ukraine*, UK Parliament, 1.02.2022, commonslibrary.parliament.uk.

³⁶ *Ukraine signs deal with France to buy 55 Airbus helicopters*, Reuters, 23.03.2018, reuters.com.

³⁷ *OCEA launches Ukraine's first fast patrol boat 98*, Shephard, 10.12.2021, shephardmedia.com.

³⁸ *A consortium of Danish companies will build multi-purpose vessels in Ukraine at the Ukrainian shipyards*, Embassy of Ukraine to the Kingdom of Denmark, 20.12.2021, denmark.mfa.gov.ua.

Niemcy – bastion sceptyków

Berlin był i jest przeciwny dostawom broni dla Kijowa, nie bierze też udziału w szkoleniach czy ćwiczeniach wojskowych prowadzonych pod egidą USA na Ukrainie. Niemcy kierują się przekonaniem „o braku militarnej rozwiązania” sytuacji w Donbasie, a zarazem motywują swoją postawę obawami przed nasileniem rosyjskich działań zbrojnych przeciw Ukrainie i przekształceniem konfliktu w wojnę zastępczą między Moskwą a Zachodem. Widzą też siebie jako pośrednika w konflikcie rosyjsko-ukraińskim w formacie normandzkim. Według polityków z RFN decyzja o przekazaniu uzbrojenia Kijowowi podważyłaby tę rolę. Na ich stanowisko należy także patrzeć przez pryzmat zakorzenionego w Niemczech przekonania, jakoby bezpieczeństwo Europy można budować tylko wspólnie z Moskwą. Powołują się oni również na *Polityczne wytyczne rządu federalnego dotyczące eksportu uzbrojenia i sprzętu wojskowego z 2019 r.*³⁹ Dokument ten nie pozwala wydawać pozwoleń eksportowych do krajów, które „są uwikłane” w konflikty zbrojne, chyba że działają w ramach prawa do samoobrony indywidualnej lub zbiorowej na podstawie art. 51 Karty Narodów Zjednoczonych. Prawo Ukrainy w tym zakresie nie jest jednak przywoływane w niemieckiej debacie na temat przekazywania UisW dla Kijowa.

Takie stanowisko zajmowała kanclerz Angela Merkel i popierały je wszystkie partie polityczne, choć pojawiały się pojedyncze głosy za

” **Nic nie wskazuje na to, by nawet pod dużym naciskiem Niemcy zmieniły swoje restrykcyjne stanowisko w sprawie dostaw broni na Ukrainę.**

umożliwieniem dostaw „defensywnego” UisW. W 2021 r. w krajowej debacie zagościły nowe tony. Środowisko eksperckie stało się bardziej krytyczne względem sztywnego stanowiska i retoryki MSZ⁴⁰. Niemieckie dyskusje podsyca też sam Kijów, regularnie ostro krytykując Berlin. W grudniu 2021 r. ukraiński minister obrony otwarcie oskarżył RFN o blokowanie dostaw uzbrojenia na Ukrainę przez natowską agencję NSPA⁴¹. W związku z rosyjską presją wojskową wewnątrzniemiecka debata ewoluuje. Nowy przewodniczący CDU Friedrich Merz jest przychylny przekazywaniu Kijowowi „defensywnego” UisW. Podobne zdanie na ten temat ma szefowa komisji obronnej w Bundestagu z FDP, choć stanowiska tego nie podziela jej ugrupowanie.

Nic jednak nie wskazuje na to, by nawet pod dużym naciskiem części państw NATO gabinet SPD–Zieloni–FDP zmienił dotychczasową postawę, co potwierdziła w trakcie styczniowej wizyty w Kijowie minister spraw zagranicznych Annalena Baerbock. Wiąże się to nie tylko ze stosunkiem RFN do Rosji, lecz także z poglądami członków i wyborców Zielonych, domagających się ograniczenia eksportu niemieckiej broni do państw trzecich, który łącznie w 2021 r. przyniósł rekordowe 9,35 mld euro. Ich wyrazem są zapowiedzi większej kontroli w tym obszarze, m.in. za pomocą nowej ustawy⁴². Ponadto uzgodnione na początku lutego br. restrykcyjne stanowisko socjaldemokratów w tej kwestii każe przypuszczać, że rząd federalny nie zmieni zdania i nie będzie przekazywał ani wydawał pozwoleń na eksport czy reeksport niemieckich UisW. RFN nie zgodzi się więc na przekazanie Ukrainie przez Estonię dziewięciu starych haubic. W związku z falą międzynarodowej krytyki tak sztywnego podejścia Berlin, chcąc zademonstrować konstruktywną postawę, zapowiedział dostawy 5 tys. hełmów dla Kijowa. Jednym z nielicznych projektów jego wsparcia dla ukraińskich sił zbrojnych jest estońsko-niemiecki projekt budowy szpitali polowych, finansowany ze środków RFN, w którym szkolenia na Ukrainie ma prowadzić estoński personel medyczny⁴³. Niewykluczone, że tego typu wsparcie zostanie rozszerzone.

³⁹ *Politische Grundsätze der Bundesregierung für den Export von Kriegswaffen und sonstigen Rüstungsgütern*, Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action, 26.06.2019, bmwi.de.

⁴⁰ D. Minzarari, S. Stewart, *Die Logik von Verteidigungshilfe für die Ukraine*, 12.08.2021, swp-berlin.org.

⁴¹ R. Olearchyk, B. Hall, *Ukraine blames Germany for 'blocking' Nato weapons supply*, Financial Times, 12.12.2021, ft.com.

⁴² *Neuer Rekordwert bei Rüstungsexporten*, Tagesschau, 18.01.2022, tagesschau.de.

⁴³ *New milestones for defence-related cooperation between Germany and Estonia*, Kaitseministeerium, 20.07.2021, kaitseministeerium.ee.

Oprócz Niemiec ostrożne podejście do dostaw uzbrojenia dla Ukrainy zajmują również niektóre inne państwa Sojuszu, które traktują pomoc tego typu jako niesłużącą wypracowaniu dyplomatycznego rozwiązania. Z krajów graniczących z Rosją mowa tu o Norwegii (oraz bezaliansowej Finlandii). Krytyczne stanowisko utrzymywała też m.in. Holandia, ale uległo ono zmianie w styczniu 2022 r.

Znaczenie dostaw dla Ukrainy

Dostawy zagranicznego UisW po 2014 r. w przeważającej większości uzupełniają straty poniesione przez Siły Zbrojne Ukrainy w Donbasie. Posowieckie uzbrojenie (w tym wozy bojowe i artyleria oraz amunicja do nich) od jego byłych użytkowników ze wschodniej flanki NATO umożliwia co najwyżej dalsze względnie bezproblemowe prowadzenie działań o niskiej intensywności w obecnej strefie konfliktu.

W odniesieniu do UisW nowego, nieopartego na konstrukcjach sowieckich (ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Turcji i Polski), otrzymane dotychczas przez armię ukraińską jego ilości są zbyt małe i pozwalają co najwyżej na zabezpieczenie sytuacji w Donbasie w przypadku krótkotrwałego wzrostu intensywności starć do poziomu obserwowanego w latach 2014–2015. Co więcej, dostawy nowych (niesowieckich) typów uzbrojenia dotyczą tylko broni lekkiej (dostarczone przez USA jednostki patrolowe dla marynarki wojennej są uzbrojone jeszcze słabiej – wyłącznie w pokładową broń strzelecką). Dotychczasowe zakres, skala i tempo westernizacji uzbrojenia i sprzętu wojskowego nie wywołały i – jeśli nic się w tym zakresie nie zmieni – jeszcze długo nie wywołają zmian jakościowych w wyposażeniu armii ukraińskiej. Jedyny wyjątek pod względem skali dostaw i ich znaczenia dla tamtejszych sił zbrojnych stanowi kooperacja z Polską w dziedzinie przenośnych zestawów raketowych – silniki wszystkich produkowanych aktualnie nad Dnieprem typów pocisków przeciwpancernych (także ich warianty eksportowe) napędzane są produkowanymi w Polsce wkładami tzw. paliwa stałego⁴⁴.

ANEKS

Główne źródła wsparcia ze strony administracji USA dla Ukrainy w latach budżetowych 2015–2022 w mln dolarów (alokacje)⁴⁵

Źródło finansowania	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*	2022**
Departament Stanu/USAID	361,80	667,00	454,30	421,80	445,60	447,00	463,55	458,90
Z tego w ramach finansowego wsparcia wojskowego poza granicami kraju (FMF)	47,00	85,00	99,00	95,00	115,00	115,00	115,00	115,00
Departament Obrony / Inicjatywa wspierająca bezpieczeństwo Ukrainy (USAI)		226,53	148,63	195,45	214,80	256,70	275,00	250,00

* planowane środki zwiększono w 2021 r. o 60 mln dolarów w sierpniu, a następnie o 200 mln dolarów w grudniu

** planowane środki – wyliczenia CRS

⁴⁴ Zob. np. *Польская MESKO S.A. поможет «Укроборонпрому» наладить современное серийное производство пороха и ракетного топлива*, Interfax Ukraine, 6.09.2018, interfax.com.ua.

⁴⁵ CRS Report *Ukraine: Background, Conflict with Russia, and U.S. Policy*, Congressional Research Service, 5.10.2021, s. 32, crsreports.congress.gov.